

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

Valtiovarainministeriö
www.lausuntopalvelu.fi

Viite: VN/18505/2021

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE on valtioneuvoston asettama neuvottelukunta, joka toimii YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (SopS 26 ja 27/2016; YK:n vammaisyleissopimus) kansallisena koordinaatiomekanismina. Vammaisyleissopimus on Suomessa osa velvoittavaa lainsäädäntöä, mikä tarkoittaa sitä, että Suomi on sitoutunut sopimuksen velvoitteisiin, joihin sisältyvät mm. vammaisten ihmisten yhdenvertaisuus, itsemääräämisoikeus, esteetön pääsy palveluihin ja kaiken kaikkiaan oikeus itsenäiseen elämään. VANE tarkastelee asiaa vammaisyleissopimuksen näkökulmasta ja vastaa lausuntopalvelussa vain tästä lähtökohdasta, erityisesti vaihtoehtoiseen tunnistusvälineeseen liittyen.

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluiden sekä laajasti yhteiskunnan palveluissa käytettävän Poliisin tarjoaman digitaalisen henkilöllisyydestodistuksen tuottaminen. Esityksen yhtenä erityisenä tavoitteena on rakentaa edellytyksiä henkilön itsensä toimesta tapahtuvaan henkilöön itseensä liittyvien viranomaisten vahvistamien tietojen jakamiseen (ns. itsehallittava identiteetti).

Lisäksi esityksen tavoitteina on mahdollistaa henkilön käytössä olevista asiakkuuksista riippumaton tunnistautuminen sähköisiin julkishallinnon palveluihin yhdenvertaisesti myös ulkomaa laisille sekä henkilöille, jotka eivät joko voi tai halua käyttää älypuhelin, sekä varmistaa julkisen hallinnon vahvan sähköisen tunnistamisen kustannusten hallittavuus ja ennakoitavuus.

VANE pitää uudistuksen tavoitteita vammaisten ihmisten kannalta kannatettavina. Vammaiset ihmiset tarvitsevat usein paljon viranomaispalveluja, ja siksi

vammaisten ihmisten kannalta olisi tärkeää, että he voisivat itse hallinnoida itseään koskevia tietoja. Tämä tietysti edellyttää, että sovellukset ovat saavutettavia myös apuvälinekäyttäjille.

Myös asiakkuuksista riippumaton sähköinen tunnistautuminen olisi vammaisten ihmisten kannalta toivottava kehityssuunta. Osalle vammaisista ihmisistä ei ole myönnetty verkkopankkitunnuksia heidän avun tarpeestaan johtuen, ja samalla heiltä on estetty monien muiden sähköisten palvelujen käyttö.

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

Esityksellä mahdollistettaisiin vaihtoehtoinen tunnistusväline sellaisille henkilöille, jotka eivät halua tai voi käyttää mobiilisovellusta. Tunnistusväline toimisi julkisen sektorin sähköisessä asiointissa ja sen myöntäisi Digi- ja väestötietovirasto.

VANE pitää esitystä vaihtoehtoisesta tunnistautumisvälineestä kannatettavana, vaikka sinänsä erilliskäytön tulisi aina olla toissijainen vaihtoehto saavutettavuuteen ja esteettömyyteen nähden. On kuitenkin olemassa vammaisia ihmisiä, joille saavutettavuusratkaisuista huolimatta älypuhelimien käyttö ei ole mahdollista. Erilliskäytön rajoittuminen vain julkisiin palveluihin on kuitenkin valitettavaa, vaikkakin perusteltua.

VAMMAISTEN HENKILÖIDEN OIKEUKSIEN NEUVOTTELUKUNTA